

sædafgang. Ydeligere praktiserer en bartaman sex ved at absorbere de kvindelige substanser – specielt menstruationsblod – gennem penis under samleje med manden nederst. Den komplette rituelle praksis omfatter yderligere to kropslige substanser eller „måner“, som Openshaw diskuterer i kapitlet „Four Moons Practice“ mod slutningen af bogen.

Tilbage står et billede af Baul som en radikal individualistisk og humanistisk bengalsk bevægelse, der betoner ligestilling mellem mænd og kvinder. Ifølge Openshaw har denne radikalisme med tiden gjort det bengalske samfund som et hele mere lydøret over for marxisme, feminisme og sekularisme udefra. Dette lyder sandsynligt. Om Baul også har fremmet bengalernes videnskabelige tæft er mere tvivlsomt: De kropslige eksperimenter virker ikke altid lige videnskabeligt velbegrundede.

Openshaws studie inddrager undervejs en række antropologiske teorier, men bogen er først og fremmest et enografisk studie med vægten på fortolkningen og formidlingen af den virkelighed, som Baul lever i. Som andre Baul holder Openshaw sig til det konkrete og ser med skepsis på den rene lære.

Stig Toft Madsen
lektor

Internationale Udviklingsstudier, RUC

Den Jyske Historiker 93: Mødet med den europæiske jungle. National strategi og identitet i dansk europapolitik 1945-2000. 2001. 178 sider. ISBN 87-7023-778-6. Pris i løssalg: 125 kr.

Hans Scherfigs plakat fra 1973, Danmark i Europa, pryder forsiden af Den Jyske Historikers temanummer, *Mødet med den europæiske jungle*. Plakaten forestiller en lille hvid kanin, som ved et vandhul i junglen træffer på nogle af dyrerigets mere foruroligere repræsentanter: gribben, slangen, krokodillen og løven. Umiddelbart er fortolkningsudfordringen i billedet begrænset: Kaninen er Danmark, junglen er Europa, og gribben, slangen, krokodillen og løven er de andre europæere, som det næppe er sundt for Danmark at være i selskab med. „Frygten for at blive ædt er overhængende“, som Thorsten Borring Olesen formulerer det i indled-

ningen til temanummeret. Hvad det så helt præcist betyder.

Mødet med de vilde og eksotiske europæiske andre fylder dog ikke specielt meget i temanummeret. Artiklerne skuer først og fremmest indad og fokuserer på, hvordan forskellige politiske partier og bevægelser på forskellige tidspunkter har forholdt sig til det europæiske på den hjemlige scene. Europa mødes altså ikke så meget, som det konsumeres og spytted ud igen i den indenrigspolitiske kamp om profilering.

Temanummerets artikler afdækker i kronologisk orden fra 1945 og frem til årtusindskiftet, hvordan Socialdemokratiet (Mette-Astrid Jessen), Venstre (Anita Lehmann), SF (Niels Christian Nielsen), Socialdemokratiet – igen og lidt senere (Morten Rasmussen), og ‘nej-siden’ (Søren Hein Rasmussen) har forholdt sig til det europæiske i kampen om Danmark og de danske vælgere. På den led lægger de sig op ad en nyere trend i den europæiske integrationshistoriske forskning. Hvor man indtil for nylig fortrinsvis interesserede sig for, hvordan integrationsprocesserne har taget form i mødet mellem forskellige staters interesser, er man for tiden mere optaget af, hvordan de enkelte landes europapolitikker bliver til i en kamp mellem konkurrerende politiske strategier. Og her er det i højere grad fortolkningen end mødet, der kommer i fokus.

Om temanummeret er helt vellykket, kan vel diskuteres. Artiklerne er interessante nok i sig selv, men personligt savner jeg dén artikel, der binder de enkelte bidrag sammen og viser, hvordan man kommer fra de konkurrerende politiske strategier til den nationale politik, som de andre europæere mødes med. Lene Hansens glimrende analyse af stats- og nationsopfattelser i Danmark fra helstaten til velfærdsstaten, som runder temaet af, kommer i højere grad til at fungere som antitese end som bindeled. Hansens udgangspunkt er, at „det danske europadilemma“ har rødder i en særlig historisk begrundet stats- og nationsopfattelse, som sætter rammerne for, hvad der er muligt i den danske europadebat. Denne stats- og nationsopfattelse deles både af de politiske aktører og de vælgere, de henvender sig til, og „sætter nogle afgørende begrænsninger på, hvilke europapolitikker, europaprojekter og europaforestillinger som kan lanceres i den danske debat“ (s. 113). På den baggrund fristes man til at konklud-

dere, at de forskellige strategier, der præsenteres i de øvrige artikler, i højere grad er variationer over en allerede eksisterende struktur, end de er konkurrerende strategier, som formes i mødet med det europæiske.

Dén konklusion giver til gengæld en helt ny dimension til Scherfigs gamle plakat. For her godt 30 år senere er det mest bemærkelsesværdige ved kaninen vel at den overlevede. Og måske var dens strategi simpelt hen at ignorere de andre dyr i junglen og bare sidde ved vandhullet og reproducere sig selv?

*Lisanne Wilken
mag.scient., dr.phil.
Afdeling for Europastudier, Århus
Universitet, og AMID, Aalborg Universitet*

Carsten René Jørgensen: Psykologien i senmoderniteten. København: Hans Reitzels Forlag 2002. 360 sider. ISBN 87-412-2435-3. Pris: 325 kr.

Carsten René Jørgensens ærinde er at spore psykologiens udvikling og vurdere dens fortsatte betydning i senmoderniteten i forhold til den kulturelle konstruktion af selvet. Bogen har relevans for enhver med en generel interesse for psykologi og specielt for personer med en humanistisk baggrund. Jørgensen indleder med at gennemgå udviklingen af fremherskende teorier om person og samfund, og han viser, hvordan de var relevante for psykologien, da den var i sin vorden som disciplin. Han opridses her de begrebslige forandringer i teorierne om selv, sandhed og samfund, som blev fremsat af Heidegger, Nietzsche, Gadamer, Marcuse, Habermas, Kierkegaard, Foucault, Bauman og mange andre. Derefter undersøger han forholdet mellem disse diskurser om selvet og folks oplevelser i senmodernitetens verden. Et tilbagevendende tema er, at forestillingen om personlig frihed udvikledes sideløbende med en øget oplevelse af mangel på frihed – som for eksempel når individer ser sig nødsaget til at acceptere det fulde ansvar for konsekvenserne af deres valg i livet, eller når mennesker træffer bevidste valg om at købe et bestemt produkt som en måde at udfolde personlig frihed på, samtidig med at dette produkt gør dem identiske med andre forbrugere.

På denne baggrund er scenen sat for en

diskussion af psykologiens værdi og relevans i verden af i dag. Jørgensen understreger det faktum, at hastig social forandring har gjort Freuds forestilling om eksistensen af et essentielt selv forældet, et selv, som kunne undersøges via bestemte videnskabelige metoder, hvor det ubevidste kunne nås gennem en række analytiske teknikker. Selvom Jørgensen anerkender, at stigningen i antallet af diagnoser af psykiske lidelser kan forbindes med økonomiske markedsinteresser, tager han alligevel de statistiske tal alvorligt, der viser, at der aldrig har været så mange danskere, der diagnosticeres som psykiske syge, som i dag. Side om side med præsentationen af disse foruroligende statistikker om mentalt helbred citerer Jørgensen en undersøgelse, som peger på en betydelig succes for en lang række psykoterapeutiske former for behandling.

Ved at trække på en række teorier om personlighedsudvikling forsøger Jørgensen at udvikle en generel oversigt over spørgsmålet om, hvorfor mennesker lider mere end nogensinde før. Dette afsnit er ikke så nyttigt, som det kunne have været, da de fleste af disse teorier er blevet udviklet inden for en modernistisk tankeverden og derfor ikke rummer en forestilling om et normalt sundt selv som multidimensionalt og fragmenteret, således som man forventer det inden for et postmodernistisk paradigme. For at udfærdige dette afsnit mere fuldstændigt ville det have været på sin plads, om forfatteren havde diskuteret, hvorvidt det er muligt for psykologer at forbinde en teori om et selv, som nødvendigvis er fragmenteret, med en idé om, at det afgørende for det psykiske velbefindende er en *oplevelse* af selvet som en helhed og en enhed.

Herefter vender Jørgensen tilbage til sin hovedproblemstilling, nemlig spørgsmålet om, hvordan psykologien kan tilpasse sig de vedvarende kulturelle og sociale forandringer og udvikle nye måder til effektivt at arbejde med mennesker. Hans svar er at beskrive metoder til terapeutisk behandling af personlighedsforstyrrelser, som er forenelige med den postmoderne forestilling om selvet som noget, der er under konstant opbygning. Disse tilgange har som udgangspunkt, at der ikke findes en ultimativ sandhed, og at heling primært finder sted ved at opbygge et meningsfuldt og rigt følelsesmæssigt forhold til terapeuten. De terapeutiske behandlinger,